

Palvelujen yhteensovittamisen kysymyksiä sosiaalityön ja – ohjauksen näkökulmasta

Anneli Pohjola

Professori (emer.)

Sote-uudistus ja sosiaalityö: Miten monialaisuutta edistetään käytännössä?

13.9.2021 STM/THL

Visio = haave parannetusta itsestä (Pekka Mattila, Aalto-yo 2021)

- Miten sosiaalihuollossa visioidaan parempi itse osana sote-muutosta?
 - Integroitunut sosiaalihuolto?
 - Yhteensovittava sosiaalihuolto?
- Vahva asiantuntijasosiaalihuolto terveydenhuollon rinnalla?

Teemana monialaisuus - mistä se rakentuu?

- Muotitermien aikakausi – monialaisuus, moniammatillisuus, moniosaaminen, monitieteisyys – kaikkea samassa, mix?
- Entä ammattien välisyys, tieteiden välisyys – toiminta yhteisellä alueella?
- Entä poikkiammatillisuus, poikkitieteellisyys? – trans – rajojen yli?
- Normaalikielellä kysymys yhteistyöstä – miksi emme puhu siitä?
- Yhteistyön tai tarkemmin: *yhdessä tekemisen* edellytys on osapuolten vahva oma asiantuntemus, jota voidaan yhdessä hyödyntää
-> *ns. monialaisuuden onnistumisen perusedellytys on vahva, selkeä ja kehittynyt sosiaalihuolto*
- *sosiaalihuollon oltava hyvässä kunnossa, jotta sillä on annettavaa tasavertaisena toimijana terveydenhuollon kanssa*

Visio 1. Tulevaan

- **Olemassa jäsentynyt, selkeä ja kehittynyt sosiaalihuollon kokonaisuus**
- **Sosiaalihuollon kehittämiseksi otettu isoja askelia**

Kurkistus integraatioon

- Integraatiopuhe – tuottaako sen, että kehittämishankkeissa sosiaalihuollon kehittämistarpeet eivät näy, kun haetaan monialaisuutta (mix)
- Integraatio sanakirjan mukaan – erilaisten aineiden tai tapahtumien sulautuminen yhdeksi kokonaisuudeksi, valtiollisesti esim. ylikansallisten yhteisöjen muodostuminen, teollisuuksien yhdistyminen ylikansallisiksi markkinoiksi
- Integroiminen – sekä uudistaa että palauttaa entiselleen
- integroitua – mukautua yhtenäiseksi kokonaisuudeksi
- Sote ei integraatiota – vaan palveluiden *yhteensovittamista* asiakkaan tarpeiden mukaiseksi kokonaisuudeksi – siis *palvelukokonaisuuden rakentamista yhdessä*
- Keskeistä tunnistaa ne palvelukohdat, joissa eri asiantuntijuuksia hyödyntävää yhteistä tekemistä tarvitaan

Kiipeämmekö latvasta puuhun?

- Aloitamme puhumalla yhteensovittamisesta tai integraatiosta, vaikka meillä ei ole kuvaa, miten sosiaalihuollon palvelut rakentuvat ja toteutetaan sotessa
- Jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollolla on omat säädökset ja omat tehtävät
- Sosiaalihuolto iso - henkilöstö yli ½ sotesta, rahoitus noin 40% (esh suuruisen)
- Palvelukokonaisuudet edellyttävät osalla asiakkaista yhdessä tekemistä
- Uudistuksessa koko sosiaalihuollon rakenne ja toiminta muuttuu – tai sitten vanha järjestelmä siirretään sellaisenaan uuteen
- *Olennaista on keskittyä ensin sosiaalihuollon palvelujen turvaamiseen ja uudistamiseen tulevassa sotessa*
- Millaiset ja miten sosiaalihuollon palvelut jatkossa toimivat hyvinvointialueilla ja sen sote-keskuksissa (peruspalvelut)
- Miten ratkaisemme *erityisen vaativien (erikois)palvelujen rakentamisen* – toistaiseksi rakentamatta sosiaalihuollossa – porrastus? (erikoisosaaminen)

Visio 2.

- **Ensin sosiaalihuollon palvelujen turvaaminen ja siirtyminen, niiden rakentuminen ja toimeenpano sotessa**
- **Sosiaalihuollon erikois- / erityisen vaativien palveluiden järjestäminen ja toimeenpano osana palvelupalettia**

Miksi sosiaalihuollon kehittäminen ensin?

- Sosiaalihuolto lähtee uudistukseen erilaisesta rakenteesta, ja takamatkalta verrattuna terveydenhuoltoon
- Uudistuksessa painottuneet terveydenhuollon näkökulmat – unohtuu, miten sosiaaliset tekijät ovat usein ratkaisevia terveyden määrittäjiä
- Esimerkiksi ns. hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen – panostaminen sosiaalisiin tekijöihin on tehokkainta terveyden edistämistä
- Silti sosiaalinen jää sivuraiteelle – sille ei ole käsitettä soten tavoitteissa, se on ainoastaan yhdyssanan osa (*so ja te*; hyvinvointi *ja* terveys) - ilmiötä jolle ei käsitettä, ei ole olemassa?
- Sosiaalihuollon kokonaisuus selkeäksi – kaikki eri palvelut ja eri kohderyhmät, ei ainoastaan kunnallinen sosiaalitoimi
- Erikois-/erityisen vaativien palveluiden jäsentäminen ja kehittäminen

Sosiaalihuollon kehittämisen tarpeita

- Sosiaalihuollossa vastuu haavoittuvassa asemassa olevista, paljon palveluja tarvitsevista, marginaaleihin ajautuneista – vaativa tehtäväkenttä, tarpeet usein pitkäaikaisia, *asiakkaiden edun ja asianajon tarpeet* merkittäviä
- Kysymys usein yhteiskunnan rakenteellisista asioista, joihin vaikuttaminen sosiaalihuollon keskeinen tehtävä, *rakenteellinen työ*
- *Tietoperustan vahvistaminen* akuutti kysymys – vtr tullut tueksi 2020 alkaen
- Tutkimustietoon perustuvat työmenetelmät – puuttuu *näyttöön perustuvien työmenetelmien* tuottamisen järjestelmä (käypä sosiaalityö)
- *Yliopistollinen tutkimuksen, kehittämisen, koulutuksen ja innovaatioiden TKKI-rakenne* yta-alueille – osaamiskeskukset ydinrakenteena, erityisen vaativien palveluiden tietoperusta, uudet palvelukonseptit, koordinaatio ja konsultaatio, sosiaaliasiamiestoiminnan koordinaatio, tutkimustiedon tuottaminen, tutkitut työmenetelmät, koulutusyhteistyö/ml. opinnäytteet & käytännön opetus

Visio 3.

- **Sosiaalihuollon eri toimintatasojen turvaaminen**
 - asiakkaiden etu ja asianajo
 - rakenteellinen työ
- **Sosiaalihuollon tietoperusta kuntoon**
 - tutkittuun tietoon perustuva toiminta & tutkimusohjelma
 - tutkitut työmenetelmät, käypä sosiaalityö -järjestelmä
- **Yliopistolliset sosiaalihuollon tutkimuksen, kehittämisen, koulutuksen ja innovaatioiden rakenteet (TKKI)**
 - vahva tuki ja tiedon välittäminen palvelukäytäntöihin

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausumat

= visio 4.

- 8. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen toimeenpanoa.
- 9. Eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja ***sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.***
- Lausumat ovat sosiaalihuollon kehittämisen tulevia askelmerkkejä ja niiden toteutumiseksi tarvitaan vahva tahto & päätökset

Palveluiden rakentaminen yhdessä

- Ensimmäinen edellytys asiakkaan (ja eri toimijoiden) kunnioittaminen
- Arvot ja eettisyys & palveluperiaatteet, asiakkaan oikeudet, yhdenvertaisuus - sanoista teoiksi – sosiaalihuollossa vahvuus
- Palvelut kokonaisuutena – sosiaalihuollossa kokonaisuuksien jäsentäminen lähtökohta!
- Asiakassuunnitelma, joka perustuu kokonaistilanteeseen/-vastuuseen
- Vastuutyöntekijä oikeasti vastuun kantajana kokonaisuudesta
- Toimiva asiakasohjaus – pitäisi toimia automaattisesti
- Eri ammattilaisten tiimit ja yhdessä tekeminen tarpeiden mukaan
- Silti sosiaali- ja terveydenhuollolla omat tehtävät – vain osassa tilanteita tarvitaan yhdessä tekemistä
- Toiminta-alueen asiantuntijuus ja osaaminen johtamisessa

Sosiaalihuollon eri toimintasuunnat

- Sosiaalihuollossa suuntana ei ainoastaan terveydenhuolto – so & te on kansainvälisesti uniikki ratkaisu
- *Kunnan palvelut* tärkeitä asiakkaiden/asukkaiden kannalta – hyvinvointikunta, kunta asukkaiden elämänympäristön turvaajana
- Keskeisinä sosiaalihuollon kumppaneita koulu, nuorisotoimi, työelämäpalvelut, kulttuuri, liikunta, kaavoitus ym.
- *Yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa* – vapaaehtoistoiminta, vertaisauttaminen, kokemusasiiantuntijat, asukkaiden/asiakkaiden osallisuus, edunvalvontatyö
- *Sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen* kunnan tehtävänä – kuka huolehtii, kun sote-henkilöstö on hyvinvointialueen tehtävissä
- *Rakenteellinen sosiaalityö* kunnissa – kuka tekee, kun sosiaalityöntekijät ovat hyvinvointialueiden tehtävissä – sosiaaliset elinolot
- Kunnat ja yhteistyötarpeet niiden kanssa säilyvät – ihmisten arjen ympäristöinä

Making sosiaalihuolto strong !!!

- tilanteessa jossa muutos on mahdollisuus, ja palvelujen kokonaisuus edellyttää vahvaa asiantuntijuutta

KIITOS